

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-74>

УДК 330.341.1:334.012.64

JEL classification: L26, O31, O38, M13, D22

СТОЛЯРЧУК Ярослава

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0000-0001-9124-6310>

stolyaroslava@kneu.edu.ua

СОЛОДКОВСЬКИЙ Юрій

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0009-0003-0933-3426>

e-mail: fmeim@kneu.edu.ua

КОМПАНІЇ-СТАРТАПИ У СУЧАСНІЙ ІНСТИТУЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена дослідженню ключових особливостей інноваційної діяльності малих і середніх підприємств (МСП) в якості ключового джерела радикальних інновацій та невід'ємного структурного компоненту світового науково-технологічного поступу світового господарства. Конкретизовано ключові конкурентні переваги інноваційної діяльності МСП та специфіку їх інноваційних стратегій порівняно з великими корпоративними бізнес-структурами. Констатовано, що спеціалізація малих і середніх підприємств на створенні і ринковій комерціалізації наукоємної продукції та проривних технологічних розробок є потужним драйвером технологічної модернізації традиційних секторів національних економік багатьох країн світу. Розкрито роль, позиціонування і конкурентні переваги компаній-стартапів у сучасній інституційній структурі інноваційної діяльності МСП як особливої організаційно-економічної форми інноваційного підприємництва, що функціонує в умовах високої ринкової турбулентності та інвестиційних ризиків. Доведено, що компанії стартапи є, з одного боку, генераторами інноваційних наукових ідей та проривних технологічних розробок, а з другого, потужним драйвером високої динамічності й адаптивності інноваційної діяльності МСП. Визначено місце стартапів у національних інноваційних системах держав та охарактеризовано їх взаємозв'язок з університетами та великими корпоративними бізнес-структурами. Доведено вирішальну роль у підтримці компаній-стартапів диверсифікованих джерел їх фінансування, ефективного регулювання й інфраструктурного забезпечення, доступу до наставництва, а також високоефективного маркетингу і брендингу. Встановлено, що інституційні майданчики університетських стартапів забезпечують нині ефективну роботу команд учених-однорудців щодо генерування проривних інноваційних ідей за найбільш пріоритетними напрямками світового науково-технологічного прогресу, створення на їх базі бізнес-проектів та залучення зовнішнього фінансування на їх реалізацію від різноманітних інвестиційних фондів та приватних інвесторів.

Ключові слова: постіндустріалізм, глобалізація, науково-технічний прогрес, інноваційне підприємництво, інноваційно активні підприємства, малі та середні підприємства, інноваційна діяльність, компанії-стартапи, університетські стартапи, венчурне фінансування, ДІР.

STOLIARCHUK Yaroslava, SOLODKOVSKYY Yurii

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

STARTUP COMPANIES IN THE CONTEMPORARY INSTITUTIONAL FRAMEWORK OF INNOVATION ACTIVITIES OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

This article investigates the key characteristics of innovation activity of small and medium-sized enterprises (SMEs) as a primary source of radical innovation and a fundamental structural component of global scientific and technological advancement within the world economy. The study delineates the core competitive advantages of SME-driven innovation and highlights the distinctive features of their innovation strategies in comparison with large corporate business structures. It is substantiated that SMEs' specialization in the development and market commercialization of knowledge-intensive products and breakthrough technological solutions constitutes a significant driver of technological upgrading and structural transformation of traditional sectors across national economies worldwide. The article elucidates the role, positioning, and competitive advantages of startup companies within the contemporary institutional architecture of SMEs' innovation activity, conceptualizing startups as a specific organizational and economic form of innovative entrepreneurship operating under conditions of pronounced market volatility and heightened investment uncertainty. It is demonstrated that startup firms simultaneously function as generators of novel scientific ideas and disruptive technological developments and as catalysts of enhanced dynamism, flexibility, and adaptive capacity in SME innovation processes. The position of startups within national innovation systems is identified, and their systemic linkages with universities and large corporate enterprises are examined. The analysis substantiates the pivotal role of diversified financing mechanisms, effective regulatory and institutional frameworks, advanced innovation infrastructure, access to mentoring networks, as well as sophisticated marketing and branding capabilities in fostering startup development. Furthermore, it is established that institutional platforms for university-based startups facilitate the effective collaboration of research teams in generating breakthrough innovations in priority domains of global scientific and technological progress, transforming these innovations into viable business projects, and mobilizing external funding from a wide range of investment funds and private investors.

Keywords: post-industrialism, globalization, scientific and technological progress, innovative entrepreneurship, innovation-active enterprises, small and medium-sized enterprises (SMEs), innovation activity, startup companies, university-based startups, venture capital financing, R&D.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Перша половина XXI ст. характеризується істотною динамізацією трансформаційних зрушень у світогосподарській системі та набуттям ними всеохоплюючого і поліструктурного характеру, що має своїм законодавчим наслідком розбудову постіндустріальної моделі глобального економічного розвитку. Акумуляуючи у концентрованій формі усю сукупність науково-технічних, технологічних та інноваційних досягнень людської цивілізації, постіндустріалізм формує принципово нові ресурсні можливості конкурентного розвитку держав і регіонів на основі суттєвого прискорення науково-технічного прогресу, глибокої інтеграції у процеси суспільного відтворення передових технологій, прогресивних форм організації виробництва й управління, а також глибокої трансформації інституційних механізмів взаємодії науки, бізнесу і держави у форматі потрійної спіралі. Важливу роль у даному процесі відіграють також стрімка розбудова у світових координатах економіки, заснованої на знаннях, та масштабна ринкова комерціалізація інноваційних продуктів, послуг і бізнес-моделей. За таких умов пріоритетного значення у прискоренні технологічних трансформацій світового господарства набуває інноваційна діяльність малих і середніх підприємств (МСП) як джерела радикальних інновацій та невід'ємного структурного компонента глобального науково-технологічного поступу. Як свідчить світовий досвід, особливе місце у даному процесі посідають компанії-стартапи, які, з одного боку, є генераторами інноваційних наукових ідей та проривних технологічних розробок, а з другого, виступають центральним компонентом сучасної інституційної структури інноваційної діяльності МСП, забезпечуючи їх високу динамічність, адаптивність та конкурентоспроможність у глобальних умовах світогосподарського розвитку.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

-поміж наукових праць, присвячених дослідженню теоретичних основ глобального інноваційного розвитку, форм і рівнів міждержавної та міжрегіональної науково-технологічної конкуренції, інноваційних моделей національного і територіального розвитку, методологічних засад інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, а також комплексному аналізу її інституційної структури та емпіричній оцінці впливу стартапів на інноваційну діяльність МСП, слід відзначити праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців як: Ю. Бажал [1], О. Білорус [2], Дж. Гроссман і Е. Хелпман [3; 4], П. Друкер [5], В. Зянько [6], О. Ложачевська [7], Б.-А. Лундвал [8], І. Лях [9], В. Ляшенко, О. Прокопенко і В. Омеляненко [10], А. Мокій, Ю. Полякова і Ю. Слюсарчук Ю. [11], С. Морозова [12], П. Ромер [13], А. Стельмашук [14], Я. Тульку [15], Р. Уотермен [16], К. Фріман [17; 18], Д. Чен і К. Далман [19], Й. Шумпетер [20] та багато інших. Зокрема, Й. Шумпетер у своїй праці «Теорія економічного розвитку» [20] досліджує інноваційні механізми економічного поступу капіталістичної ринкової системи, концентруючи головний дослідницький інтерес на обґрунтуванні визначальної ролі підприємців як агентів технологічних змін, здатних створювати нові комбінації ресурсів та руйнувати старі економічні структури.

Своєю чергою, у наукових працях Б.-А. Лундвала і К. Фрімана [8; 17; 18] знаходимо розроблені парадигмальні засади національних інноваційних систем через призму мережевого суспільства. Розглядаючи національні інноваційні системи як мережі державних і приватних інституцій, що спеціалізуються на розробленні і поширенні нових технологій, ці учені обґрунтовують наявність тісного взаємозв'язку між результативністю національних інноваційних систем та рівнем співробітництва між державними і приватними структурами, масштабами обміну знаннями і технологіями, а також створеними умовами для підтримки інноваційного підприємництва.

Викликає неабиякий науковий інтерес праця П. Друкера «Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво» [5], у якій на глибокому концептуальному рівні досліджуються інновації та підприємництво в якості ключових чинників конкурентного розвитку ринкових суб'єктів. П. Друкер підкреслює, що результативність бізнес-діяльності напряму залежить від здатності підприємців помічати зміни, перетворювати нові можливості на конкретні рішення та впроваджувати інновації для створення доданої вартості.

Наукові дослідження П. Ромера, Дж. Гроссмана та Е. Хелпмена [3; 4; 13] стали основою для формування моделей економічного зростання, що ґрунтуються на науково-технічному прогресі та доводять тісний взаємозв'язок між динамікою економічного розвитку й інноваційно-технологічними змінами на макрорівні. Отримані результати підтверджують, що сталий розвиток неможливий без інновацій та інвестицій, так само як і інноваційна діяльність не може здійснюватися без економічного розвитку та інвестиційного забезпечення.

У праці Ю. Бажала «Економічна теорія технологічних змін» [1] розкриваються теоретичні засади технологічних змін та інноватизації економічної діяльності. Учений ґрунтовно аналізує процеси науково-технічного розвитку на мікро- і макрорівнях, узагальнюючи при цьому методологічні засади ключових теорій

управління інноваціями. Дослідження О. Ложачевської [7] присвячене теоретичному аналізу сутності і методичного забезпечення оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств. На основі узагальнення наукових підходів до кваліфікації її змістовної сутності авторка розглядає інноваційну діяльність організацій як їх здатність створювати, впроваджувати та поширювати технологічні нововведення, ідентифікуючи при цьому конкурентні переваги і слабкі сторони компаній та систематизуючи основні методи оцінки результативності їх інноваційної діяльності.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Узагальнення сучасних наукових досліджень проблематики інноваційної діяльності малих і середніх підприємств засвідчує, що більшість з них зосереджена, головним чином, на її технологічних, організаційних та фінансових складових. Що ж стосується розвитку компаній-стартапів, то у науковій літературі дане питання розглядається переважно через призму венчурного фінансування, підприємницької діяльності та формування інноваційних екосистем. Натомість питання щодо ролі і місця компаній-стартапів у сучасній інституційній структурі інноваційної діяльності МСП є недостатньо розробленим і систематизованим, що визначає актуальність та практичну значущість даного дослідження. Його практичне значення полягає також у необхідності розроблення і реалізації ефективних механізмів інституційної підтримки компаній-стартапів як невід'ємних компонентів інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, а також імплементації інструментарію державної політики її стимулювання з метою глибокої інтеграції стартапів у національні і регіональні інноваційні системи.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою є розкриття ролі і місця компаній-стартапів у сучасній інституційній структурі інноваційної діяльності МСП, а також визначення їх конкурентних переваг у контексті функціонування національних інноваційних систем.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вирішальну роль у забезпеченні високих темпів макроекономічного зростання держав і регіонів за умов розбудови у світових координатах постіндустріальної моделі розвитку відіграють інноваційні фактори. Вони є головним драйвером розвитку підприємницької діяльності на макроекономічному і глобальному рівнях, забезпечуючи впровадження сучасних технологічних рішень та зростання продуктивності суспільної праці, а також сприяючи раціоналізації використання фінансових ресурсів підприємств. Достатньо сказати, що станом на тепер до 80% загального обороту компаній країн Європейського Союзу генерується інноваційно активними підприємствами. При цьому зі зростанням масштабів бізнес-діяльності європейських підприємств підвищується їх спроможність до інвестиційних капіталовкладень в інноваційні розробки та розширюються можливості отримання від них комерційної вигоди. Як випливає з даних, поданих на рис. 1, питома вага загального обороту, що надходить від інноваційно активних компаній у ЄС, становила у 2022 р.: 54% для малих підприємств (з кількістю працівників від 10 до 49), 70% для середніх (від 50 до 249 працівників) та 89% для найбільших компаній (з чисельністю працівників 250 і більше осіб).

Рис. 1. Розподіл загального обороту підприємств за інноваційним статусом у ЄС у 2022 р., %
Джерело: побудовано за даними [21].

Маємо зазначити, що саме завдяки системній інноватизації суспільного відтворення національні уряди держав спроможні підтримувати стабільні темпи приросту ВВП, навіть за умов прискореного виснаження глобальної ресурсної бази. Це досягається насамперед шляхом масштабного застосування у всіх

сферах суспільного відтворення фундаментальних теоретичних знань і піонерних прикладних інновацій. Стійкість, історична незворотність та довгостроковість означеної тенденції підтверджується, зокрема, емпіричними оцінками М. Абрамовіца, відповідно до яких у США впродовж 1896-1953 рр. внесок фактору праці в економічне зростання становив 48%, капіталу – 22%, тоді як частка технічного прогресу дорівнювала 33% [1, с. 18]. У сучасних умовах внесок науково-технічного прогресу в сукупне економічне зростання США, як і більшості провідних країн світу, перевищує 90%. Своєю чергою, експерти Групи Світового банку Д. Чен та К. Далман розглядають спроможність економічних суб'єктів до створення, передачі та результативного застосування нових знань в якості ключового чинника їх стратегічного конкурентного розвитку, особливо в умовах неухильного нарощування ринкового попиту на високий рівень професійних компетенцій, навичок і знанневого потенціалу [19].

У цьому зв'язку маємо наголосити на тому, що ключовим структурним компонентом та провідним драйвером системних процесів інноватизації суспільного відтворення є інноваційне підприємництво. Воно функціонує у формі особливого виду підприємницької діяльності, спрямованого на розроблення, комерціалізацію та масовий ринковий збут нових знань, технологій, продуктів, послуг та організаційно-управлінських рішень. Інноваційне підприємництво ґрунтується на результатах науково-дослідної діяльності та здійснюється в умовах підвищеного ризику з метою отримання прибутку, формування стійких конкурентних переваг економічних суб'єктів та забезпечення їх довгострокового розвитку. Доцільно зауважити, що далеко не кожна підприємницька структура, яка здійснює наукові дослідження і розробки, може бути ідентифікована як інноваційна, як і не будь-яка підприємницька діяльність є інноваційною за своєю природою. І хоча рівень розвитку інноваційного підприємництва та ступінь його інтеграції у виробничі процеси виступають нині одним із ключових критеріїв оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, визначальною характеристикою інноваційного підприємництва є саме генерування та використання нових знань або технологій, які є результатами ДіР.

Інакше кажучи, інноваційне підприємництво формується як особливий різновид підприємницької діяльності, зорієнтований на створення та впровадження інноваційних продуктів, технологій і послуг з використанням відповідного організаційно-управлінського інструментарію. У його центрі перебувають інноваційні підприємці, мотивовані отриманням прибутку та наділені здатністю приймати підвищений рівень ризику під час реалізації нових бізнес-проектів чи удосконалення наявних технологічних процесів за умов високого рівня невизначеності параметрів ринкової кон'юнктури. Саме вони беруть на себе фінансову, соціальну та моральну відповідальність за результати інноваційної діяльності, а також здатні ухвалювати стратегічно важливі управлінські рішення щодо реалізації інноваційних проектів, впровадження нових технологічних розробок та довгострокового конкурентного розвитку своїх підприємств.

Ні для кого не секрет, що результативна комерціалізація науково-технічних розробок та їх трансформація в інноваційно місткі товари і послуги передбачає наявність відповідних організаційно-економічних форм інноваційного підприємництва, особливе місце серед яких посідають на сьогодні малі та середні підприємства. Спеціалізуючись на створенні і ринковій комерціалізації наукоємної продукції та проривних технологічних розробок, МСП суттєво сприяють технологічній модернізації традиційних секторів національних економік. Водночас вони володіють цілою низкою конкурентних переваг інноваційної діяльності порівняно з великими корпоративними бізнес-структурами. Зазначені переваги полягають насамперед у широких можливостях малих і середніх підприємств щодо виробництва унікальної інноваційно місткої продукції й уникнення прямої конкурентної боротьби з великокапіталізованими компаніями; мінімізації виробничих витрат завдяки купівлі комплексувальних деталей, вузлів і механізмів у великих спеціалізованих фірмах; вузькій спеціалізації на виробництві одного виду продукції та максимізації його споживчих функцій для різних видів цільових ринків; низької залежності від зовнішніх джерел фінансування ДіР, а також збереження автономності і самостійності фінансово-господарської діяльності та прав інтелектуальної власності [14, с. 12].

Із зазначених нами конкурентних переваг інноваційної діяльності малих і середніх компаній випливають ключові відмінності їх інноваційних стратегій від компаній корпоративного сектору. Йдеться насамперед про істотну обмеженість їх фінансових ресурсів, що зумовлює переважну орієнтацію інноваційних стратегій МСП на виробництво унікальної інноваційно місткої продукції, мінімізацію трансакційних витрат, концентрацію ресурсів у вузьких інноваційних сегментах, а також опору на внутрішні науково-дослідні можливості з метою збереження фінансової автономії та прав інтелектуальної власності. Достатньо сказати, що станом на тепер близько 95,1% малих і середніх підприємств Європи функціонують незалежно від інших груп компаній держав даного регіону (табл. 1). Це свідчить про їх переважну орієнтацію на власні науково-технічні ресурси конкурентного розвитку та управлінські рішення, а також безумовне домінування незалежних форм господарювання над високоінтегрованими корпоративними структурами у секторі МСП.

Таблиця 1

Питома вага незалежних / залежних підприємств за розміром у ЄС у 2022 р., %

Статус компанії	Мікро-фірми	Малі підприємства	Середні підприємства	МСП	Великі корпорації	Загальний підсумок
Незалежна	96,4	75,0	41,9	95,1	19,7	95,5
Залежна	3,6	25,0	58,1	4,9	80,3	5,0
Загальний підсумок	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: побудовано за даними [21].

Звернімося до конкретних цифр: згідно даних американського дослідника Р. Уотермена, малі інноваційні підприємства Сполучених Штатів Америки ще у кінці 1980-х років продукували у середньому учетверо більше інноваційних розробок на 1 дол. США витрат порівняно з середніми компаніями та у 24 рази більше, аніж великі фірми корпоративного сектору. Не випадково, упродовж 1970-1984 рр. загальна кількість високотехнологічних компаній малого бізнесу зростає у цій державі з 35 до 3,5 тис. одиниць, тобто у 100 разів [16]. Сьогодні ж, згідно даних National Science Foundation, від 70 до 80 тис. малих підприємств США (з чисельністю працюючих до 500 осіб) офіційно звітують про проведення активних досліджень і розробок. При цьому малий бізнес цієї держави забезпечує нині близько 15% загальних приватних витрат на ДіР, що становить понад 90 млрд дол. США у рік [22].

Водночас найбільш точним індикатором кількісних і якісних параметрів функціонування інноваційних компаній малого бізнесу США є масштаби їх участі у програмах SBIR (англ. – Small Business Innovation Research) STTR (англ. – Small Business Technology Transfer), які називають дуже влучною назвою «Посівні фондами Америки» (англ. – America's Seed Fund). Так-от: через зазначені програми щорічно понад 4 тис. американських компаній малого бізнесу отримують фінансування на дослідження і розробки, а сукупний обсяг проектного фінансування SBIR та STTR досягає 4 млрд дол. США [23]. Це свідчить про надзвичайно високі темпи розвитку інноваційного підприємництва у сфері мікроелектроніки та формування сприятливого інституційного середовища для комерціалізації науково-технічних розробок та зростання ролі малих високотехнологічних фірм.

Характеризуючи диспозицію малих і середніх підприємств у світовому науково-технологічному прогресі, треба акцентувати увагу на одній важливій обставині: високий рівень ризикованості їх інноваційної діяльності суттєво компенсується її значним економічним ефектом, оскільки рентабельність інвестиційних капіталовкладень в інноваційний сектор істотно перевищує відповідні показники для великокапіталізованих компаній корпоративного сектору. Одночасно з цим рівень інноваційних ризиків малих і середніх підприємств суттєво зменшується у міру нарощування масштабів і диверсифікації їх інноваційних портфелів, а отримані прибутки від успішних проектів здатні не лише компенсувати втрати від невдалих ініціатив, але й сформувати фінансову базу для подальшого стратегічного розвитку та посилення конкурентних позицій. Не випадково, в останні десятиліття спостерігається активне включення МСП у глобальну конкурентну гонку за здобуття науково-технічного лідерства за найбільш проривними напрямками світового інноваційного прогресу. Більше того, малі і середні підприємства дедалі більшою мірою стають не тільки потужними його драйверами, але й привабливими об'єктами інвестиційних капіталовкладень з боку великих корпоративних структур, демонструючи у такий спосіб свою високу операційну гнучкість та здатність до ефективної науково-технічної кооперації з великим корпоративним бізнесом.

Що стосується інституційної структури інноваційної діяльності МСП, то вона характеризується на сьогодні доволі високою фрагментарністю, складністю та динамічністю залежно від масштабів і форм організації науково-технічної діяльності. Це спричиняє асиметричний доступ компаній-стартапів до фінансових, організаційних, інформаційних та інфраструктурних ресурсів, а також детермінує доволі нерівномірну динаміку реалізації інноваційного потенціалу підприємницького сектору. Найбільш поширеною серед сучасних інституційних моделей інноваційної діяльності МСП є компанії-стартапи. Як свідчить міжнародна господарська практика, проходячи послідовні стадії свого життєвого циклу – від зародження наукової ідеї до виходу з інноваційного проекту – вони відіграють на сьогодні важливу стимулюючу роль у прискоренні інноваційної динаміки високотехнологічних секторів національних економік практично усіх держав світу. Крім того, вони генерують значну кількість проривних науково-технічних рішень, навіть за умов підвищеної економічної турбулентності.

Звернімо увагу на те, що одним з вагомих індикаторів, який підтверджує важливу роль малих інноваційних підприємств у науково-технічному прогресі тієї чи іншої країни є питома вага компаній-стартапів у загальній кількості національних суб'єктів господарювання. Так, у міру зростання даного показника збільшується ймовірність появи швидкозростаючих підприємств малого і середнього бізнесу, здатних забезпечити технологічні прориви, створення високооплачуваних робочих місць та зниження рівня внутрішньокрайнових асиметрій соціально-економічного розвитку. Так-от: компанії-стартапи щорічно створюють щонайменше удвічі більше робочих місць порівняно із сукупністю усіх інших видів молодих підприємств. Красномовним підтвердженням дії даного тренду є, зокрема, дані Євростату, згідно яких підгрупа швидкозростаючих компаній (англ. – high-growth enterprises – HGE), або так званих «компаній-

газелей», які функціонують на ринку не більше п'яти років, демонструють середньорічний приріст кількості персоналу понад 10% упродовж трирічного періоду. При цьому загальна кількість активних «компаній-газелей» становить нині у Європейському Союзі від 28 до 32 тис, або 10-12% кількості швидкозростаючих компаній, а їх частка у створенні нових робочих місць у бізнес-секторі держав даного інтеграційного угруповання коливається у діапазоні від 30 до 50% [24].

Подібна динаміка створення робочих місць «компаніями-газелями» характерна і для Сполучених Штатів Америки, де упродовж останніх двадцяти років подібного роду підприємства віком до 1 року демонстрували додатні показники чистого створення робочих місць. У той самий час компанії інших вікових категорій, як показують дані, подані на рис. 2, мали позитивні показники створення робочих місць лише в окремі роки, тоді як в інші періоди демонстрували їх чисту втрату. Зазначені цифри вказують на надзвичайно високий динамізм інноваційного підприємницького середовища США та вагому стимулюючу роль «компаній-газелей» в активізації інноваційної діяльності, технологічних змін в американській економіці та комерціалізації науково-технічних розробок.

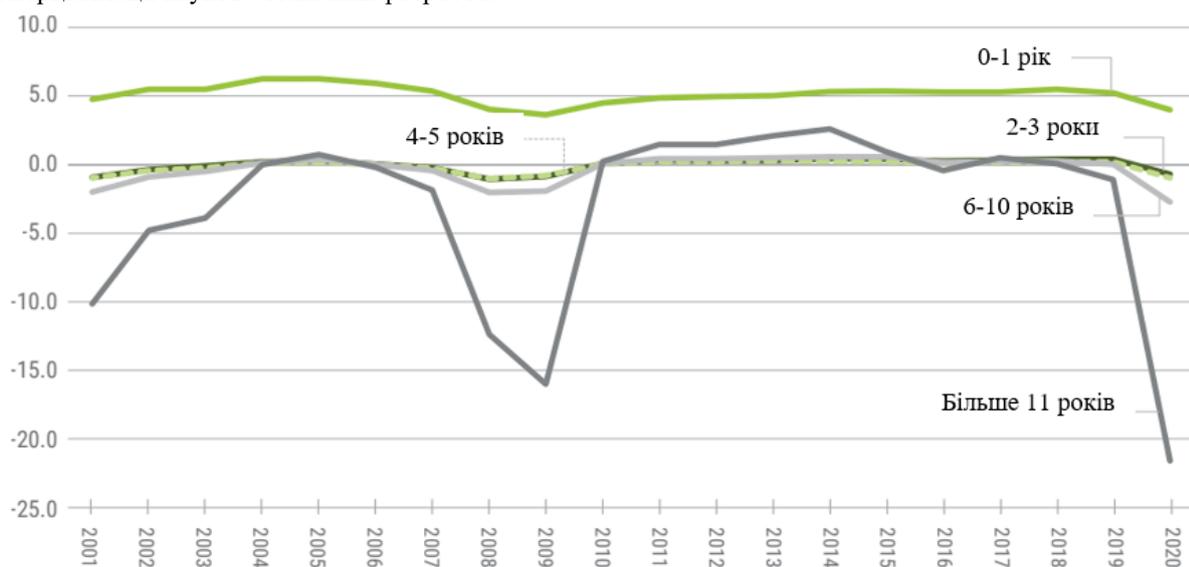

Рис. 2. Динаміка створення нових робочих місць в економіці США компаніями різного віку у період 2001-2020 рр., кількість на 1 тис. населення

Джерело: побудовано за даними [25, с. 4].

Якщо ж говорити про масштаби поширення компаній-стартапів у сучасній глобальній економіці, то станом на тепер у світі налічується понад 150 млн стартапів, з яких понад 1,3 млн припадає на США. Далі йдуть Великобританія (1,2 млн), Індія (621,4 тис), Німеччина (607,8 тис), Канада (198,5 тис), Китай (117,8 тис), Франція (86,7 тис), Італія (66,3 тис), Нідерланди (62,6 тис), Бразилія (54,1 тис) та Нова Зеландія (35,8 тис) (рис. 3).

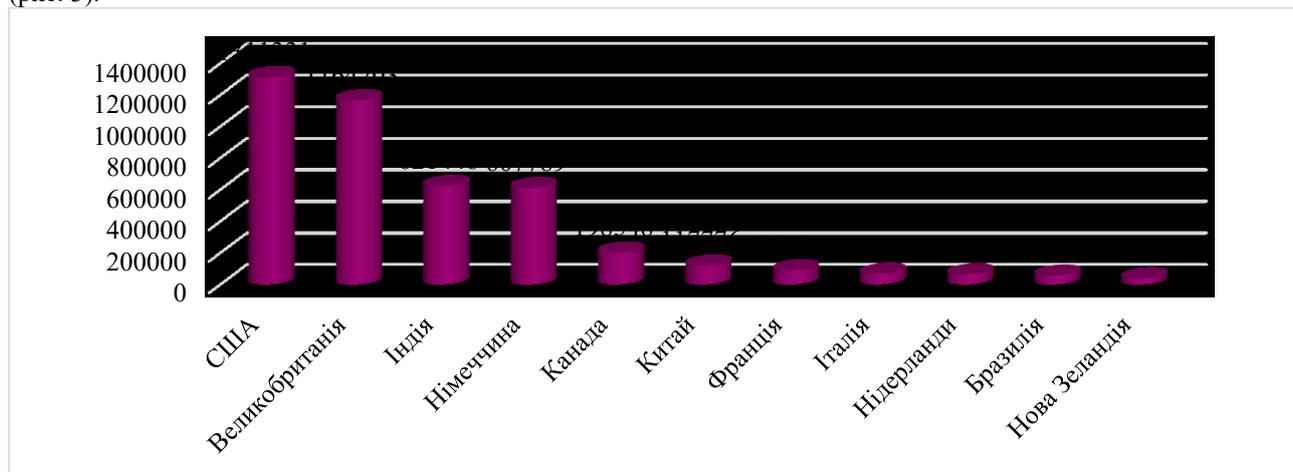

Рис. 3. Кількість стартапів за окремими країнами у 2026 р.

Джерело: побудовано за даними [26].

Глобальний вартісний обсяг венчурного фінансування досягнув у другому кварталі 2025 р. відмітки у 91 млрд дол. США. При цьому понад 1,6 тис стартапів належать до групи єдинорогів, науспішнішим серед яких є SpaceX з ринковою капіталізацією на рівні 350 млрд дол. США Середня вартість запуску бізнесу

становить близько 40 тис. дол. США, а у середньому щодня у світі запускається біля 137 тис. стартапів [26]. Разом з тим, компанії-стартапи репрезентують доволі високоризикований бізнес, оскільки 90% з них не виживають з причин значного браку стратегічного планування діяльності та досліджень цільових ринків. При цьому 10% стартапів зникають упродовж першого року діяльності, а 70% з них – між другим і п'ятим роком. У країновому вимірі близько 80% стартапів зазнають на сьогодні невдачі у США, Канаді та Франції, а найвище значення даного показника зафіксоване у Південно-Африканській Республіці [26]. Це засвідчує вирішальну роль у підтримці компаній-стартапів диверсифікованих джерел їх фінансування, ефективного регулювання й інфраструктурного забезпечення, доступу до наставництва, а також високоефективного маркетингу і брендингу.

Про високу результативність інноваційної діяльності компаній-стартапів свідчить, зокрема, той факт, що нині кожна корпоративна бізнес-структура, яка належить до списку Forbes Global 2000, залучає стартапи у середньому 1,6 каналами. 3-поміж таких каналів домінує корпоративний венчуринг (майже 63% випадків подібного роду залучення), конкурси стартапів (біля 30%), а також акселератори та інкубатори (близько 24%) [27, с. 25]. Важливо також зазначити, що лівова частка отриманих у процесі залучення стартапів результатів корпоративних досліджень і розробок не тільки впроваджується у виробництво самих багатонаціональних підприємств (БНП), але й у всезростаючих масштабах пропонуються третім суб'єктам господарювання з метою нарощування власних конкурентних позицій на глобальних ринках високотехнологічної продукції. В якості прикладу наведемо, зокрема, корпорацію ConocoPhillips, яка в останнє десятиліття розбудувала надзвичайно розгалужену інноваційну інфраструктуру за участі великої кількості інноваційних підприємств, котрі вкладають масштабні інвестиції у розроблення технологій та стартапів за найбільш пріоритетним напрямом світового науково-технологічного прогресу.

Що ж стосується глобальних публічних корпорацій зі списку Топ-500, то нині понад половини з них активно співпрацюють з компаніями-стартапами, а кожна десята одночасно розвиває співробітництво з 50 фірмами-стартапами, реалізуючи при цьому від 5 до 25 інноваційних проєктів у рік [28, с. 125]. Варто також відзначити наявність доволі тісного зв'язку між масштабами науково-технологічної співпраці багатонаціональних підприємств зі стартапами та розміром компанії корпоративного сектору. Зокрема, інтенсивність інноваційного співробітництва топ-100 корпорацій списку Forbes Global 500 щонайменше удвічі перевищує відповідний показник для останніх 100 компаній даного рейтингу [29].

Особливе місце у сучасній структурі компаній-стартапів посідають ті з них, що засновані на базі закладів вищої освіти. Відмітною рисою університетських компаній-стартапів є насамперед їх організаційно-правовий статус, який дає їм змогу максимально швидко й ефективно трансформувати результати науково-дослідної діяльності у практичні інноваційні розробки, залучаючи при цьому масштабне зовнішнє фінансування для своїх ДіР. Зокрема, за умов виникнення у будь-якої університетської дослідницької групи зацікавленості у заснуванні стартапу працівники управління інноваціями і комерціалізації відповідного закладу вищої освіти надають засновникам компаній-стартапів всебічну підтримку не тільки в отриманні і закріпленні прав інтелектуальної власності, але й просуванні проєкту до фінальної стадії ринкової комерціалізації.

Наголосимо, що саме інституційні майданчики компаній-стартапів з університетською «пропискою» забезпечують нині ефективну роботу команд учених-однотумців щодо генерування проривних інноваційних ідей за найбільш пріоритетними напрямом світового науково-технологічного прогресу, створення на їх базі бізнес-проєктів та залучення зовнішнього фінансування на їх реалізацію від різноманітних інвестиційних фондів та приватних інвесторів. Одним з яскравих прикладів успішної університетської інноваційної екосистеми є сформована на базі науково-дослідного та підприємницького потенціалу Стенфордського університету американська Силіконова долина. Вона сконцентрувала на своєму інституційному майданчику структурні підрозділи провідних корпоративних структур глобальної електронної промисловості та військово-оборонного комплексу. У той самий час розташування Силіконової долини у безпосередній близькості до провідних американських університетів світового класу та великих урбаністичних центрів США забезпечив їй необмежені можливості щодо концентрації на своїй території великої кількості малих високотехнологічних компаній.

Своєю чергою, функціонування технопарку Ideon забезпечило створення близько 10 тис. робочих місць у наукомістких секторах економіки Швеції завдяки стратегічній переорієнтації Лундського університету на ринкові потреби в інноваційно місткій продукції. У той самий час в Японії близько 20% загальнонаціональних витрат на ДіР припадає на університети, з яких понад 90% спрямовується на проведення фундаментальних і прикладних досліджень у галузі природничих наук [30, с. 8].

Якщо характеризувати країновий вимір масштабів глобального поширення університетських стартапів, то згідно даних Startup Ranking, лідерські позиції тут посідають Сполучені Штати Америки (86,9 тис.), далі йдуть Індія (18,2 тис.), Великобританія – 7,9 тис., Канада – 4,2 тис., Австралія – 3,3 тис., Індонезія – 3,2 тис., Німеччина – 2,6 тис., Франція – 1,8 тис., Об'єднані Арабські Емірати та Іспанія – по 1,6 тис., Сінгапур – 1,4 тис., Нідерланди і Бразилія – по 1,3 тис. [31]. Слід наголосити, що Франція, Іспанія та Великобританія займають нині провідні позиції у світі за комерційною результативністю університетських стартапів та рівнем їх потенційного впливу на темпи національного економічного розвитку. При цьому

Великобританія також очолює перелік європейських країн, які формують ключові вектори розвитку стартап-екосистем в Європі.

Результати дослідження аналітичної агенції Redstone за 2025 р. засвідчує наявність значних розбіжностей в ефективності заснування стартапів європейськими університетами. Хоча окремі з них створюють до 80 стартапів на кожні 100 млн євро річного бюджету, інші керують лише одним стартапом. Згідно оцінок експертів Redstone, за умов роботи усіх досліджуваних ними 905 європейських університетів з еталонною ефективністю найкращих закладів вищої освіти, Європа упродовж найближчого десятиліття змогла б створити ще понад 327 тис нових стартапів. Це означає створення 13,1 млн нових робочих місць, перерахування до національних бюджетів держав близько 880 млрд євро податкових надходжень, виробництво 5,5 трлн євро додаткового ВВП та 6,9 трлн євро додаткової вартості капітальних активів. Зазначені цифри ґрунтуються на ретельній моделі бенчмаркінгу із застосуванням двох груп організацій, а саме: 93 бізнес-шкіл та 812 некомерційних університетів, у тому числі загального, прикладного, медичного та дослідницького профілю [32].

Доцільно відзначити, що упродовж останніх десятиліть університети трансформувалися у потужні осередки формування і розвитку стартапів, забезпечуючи у такий спосіб значний внесок у світовий поступ наукових досліджень і технологічних інновацій, а також концентруючи суттєву частку зареєстрованих патентів. Так, лише у 2022 р. університетські стартапи Великобританії залучили понад 2,1 млрд фунтів стерлінгів інвестицій в акціонерний капітал, а 57% їх загальної кількості перебували на посівній стадії розвитку [33]. Зазначене свідчить про високий потенціал зростання таких компаній та їх значні ресурсні можливості щодо подальшого залучення інвестиційного капіталу.

Як свідчить міжнародна господарська практика, найбільшою кількістю стартапів володіють насамперед бізнес-школи, створюючи 25 стартапів на 100 млн євро університетського бюджету. У той самий час інші види закладів вищої освіти групуються приблизно за подібним середнім показником, який зазвичай коливається у діапазоні від 5 до 6 стартапів на 100 млн євро університетських бюджетів. До цієї групи належать університети прикладних наук, медичні університети та класичні університети різного масштабу – від середніх до великих [32, с. 17]. Зазначені відмінності засвідчують визначальний вплив освітньо-професійної спеціалізації закладів вищої освіти на інтенсивність формування ними стартап-компаній.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Узагальнюючи вищенаведене, можемо стверджувати, що компанії-стартапи посідають сьогодні центральне місце в інституційній структурі інноваційної діяльності малих і середніх підприємств. Вони органічно поєднують у своїх рамках підприємницьку ініціативу, науково-технічний потенціал та гнучкі організаційні форми, здатні оперативно реагувати на щонайменші зміни глобального ринкового середовища. Вони забезпечують істотне нарощування інноваційного потенціалу МСП, прискорення комерціалізації знань і технологій, динамізацію технологічного трансферу та підвищення ринкового конкурентного статусу малих і середніх підприємств. Системна інтеграція компаній-стартапів в інноваційні екосистеми МСП формує стійкі передумови для структурної трансформації національних економік, нарощування світового підприємницького потенціалу та розбудови стійких інноваційних мереж. Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі пов'язані насамперед з узагальненням міжнародного досвіду інституційної підтримки діяльності компаній-стартапів, оцінюванням ефективності їх функціонування як ключового напрямку інноваційного розвитку малих і середніх підприємств, а також розкриттям характеру впливу на діяльність компаній-стартапів мережевих форм науково-технічного й інноваційного співробітництва.

Література

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін. – К.: Заповіт, 1996.
2. Глобальні трансформації і стратегії розвитку [Текст] / О. Г. Білорус [та ін.]; ред. О. Г. Білорус; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. К.: [б.в.], 1998.
3. Grossman G., Helpman E. Capital, Technology and Economic Growth. *American Economic Review*, May 1990.
4. Grossman G., Helpman E. Product Development and International Trade. *Journal of Political Economy*, 1989.
5. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво: Пер. з англ. К.: Україна, 1994.
6. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. Вінниця: Універсум, 2008.
7. Ложачевська О. М. Інноваційна активність підприємства: аналіз існуючих підходів і методів оцінки. *Економіка та держава*. 2020. No 8. С. 53-55.
8. Lundvall B.-Å. Product innovation and user-producer interaction, industrial development, *Research Series 31*, Aalborg: Aalborg University Press, 1985.

9. Лях І. І. Методичний підхід до комплексної оцінки інноваційного розвитку регіону. Економічний вісник Донбасу. 2014. № 2(36). С. 169-178/
10. Інституціональна модель інноваційної економіки: колективна монографія / за ред. В. І. Ляшенка, О. В. Прокопенка, В. А. Омеляненка. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019.
11. Мокій А., Полякова Ю., Слюсарчук Ю. Інноваційна активність малого та середнього підприємництва: теоретико-методологічні та прикладні аспекти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2011. № 124-125. С. 60-62.
12. Морозова С. А. Інноваційна діяльність малих та середніх підприємств в ЄС: досвід для України. Економічний простір. 2018. № 133. С. 27-39.
13. Romer P. M. Endogenous Technological Change. Journal of Political Economy, 1990. V. 98. No 5.
14. Стельмащук А. М. Розвиток малих інноваційних підприємств – ефективна форма позитивних технологічних змін. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. С. 11-15. URL: <https://lnk.ua/94yQd804M>
15. Тульку Я. І. Мале інноваційне підприємництво як об'єкт державної інноваційної політики. Економічний вісник Донбасу. 2014. № 2 (36). С. 164-168.
16. Waterman R. H. The renewal factor: how the best get and keep the competitive edge. Bantam Books. 1988.
17. Freeman C. Technology and Economic Performance: Lessons from Japan. – London: Pinter, 1987.
18. Freeman C. The National System of Innovation. Historical Perspective. Cambridge Journal of Economics. 1995. №19. P. 5-24.
19. Chen D. H., Dahlman C. J. The Knowledge Economy. The KAM Methodology and World Bank Operations. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/695211468153873436/pdf/358670WBI0The11dge1Economy01PUBLIC1.pdf>
20. Schumpeter J. Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Harvard University Press, Cambridge, MA. 1934.
21. Entrepreneurship – statistical indicators. Statistics Explained. Data from June 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators
22. BERD Survey 2023. National Science Foundation. URL: <https://ncses.nsf.gov/surveys/business-enterprise-research-development/2023>
23. America's Seed Fund. Official SBIR/STTR Program Data. URL: <https://sbir.gov>
24. Eurostat: Entrepreneurship Statistics 2025. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators
25. Job Creation by Firm Age: Recent Trends in the United States. Kauffman Indicators of Entrepreneurs. October 2022. URL: <https://www.kauffman.org/wp-content/uploads/2023/03/Entrepreneurial-Jobs-Indicators-National-Report-October-2022.pdf>
26. Kumar N. Startup Statistics 2026 [By Country Data & Success Rates]. January 16, 2026. URL: <https://www.demandsage.com/startup-statistics/>
27. Bonzom A., Netessine S. 500 Corporations. How do the World's Biggest Companies Deal with the Startup Revolution? INSEAD, February 2016. URL: https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf
28. Малашкіна О. Ф. Развитие межфирменной кооперации высокотехнологичных компаний в условиях глобальной цифровизации. Проблемы рыночной экономики. 2020. №2. С. 121-132.
29. The Global 2000 Companies – 2025. Forbes. URL: <https://www.kaggle.com/datasets/ellimaac/forbes-the-global-2000-companies-2025>
30. Подолян Д. В. Обґрунтування та реалізація стартапів у ЗВО. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Випуск №3 (77)-2. С. 7-12.
31. Global Startup Ranking by countries. URL: <https://www.startupranking.com/countries>
32. Redstone University Startup Index 2025 – Europe's Seven Trillion Euro Opportunity. Redstone. URL: <https://redstone.vc/research/redstone-university-startup-index---europes-seven-trillion-euro-opportunity>
33. Peckett S. Spotlight on Spinouts 2023: A Summary. 21 September 2023. Beahurst. URL: <https://www.beahurst.com/blog/spotlight-on-spinouts-2023-a-summary/>

References

1. Bazhal, Yu.M. (1996). Ekonomichna teoriia tekhnolohichnykh zmin. Kyiv: Zapovit.
2. Bilorus, O.H. (ed.) (1998). Hlobalni transformatsii i stratehii rozvytku. Kyiv: Institute of World Economy and International Relations, NAS of Ukraine.
3. Grossman, G.M. and Helpman, E. (1990). Capital, technology and economic growth. American Economic Review, 80(2).
4. Grossman, G.M. and Helpman, E. (1989). Product development and international trade. Journal of Political Economy, 97(6).
5. Drucker, P. (1994). Innovation and entrepreneurship. Kyiv: Ukraina.
6. Zianko, V. V. (2008). Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku. Vinnytsia: Universum.
7. Lohachevska, O. M. (2020). Innovatsiina aktyvnist pidpriemstva: analiz isnuichykh pidkhodiv i metodiv otsinky. Ekonomika ta derzhava, 8, pp. 53–55.

8. Lundvall, B.-Å. (1985). Product innovation and user–producer interaction. Aalborg: Aalborg University Press.
9. Liakh, I.I. (2014). Metodychnyi pidkhid do kompleksnoi otsinky innovatsiinoho rozvytku rehionu. Ekonomichnyi visnyk Donbasu, 2(36), pp. 169–178.
10. Liashenko, V.I., Prokopenko, O.V. and Omelianenko, V.A. (eds.) (2019). Instytsionalna model innovatsiinoi ekonomiky. Kyiv: Institute of Industrial Economics, NAS of Ukraine.
11. Mokii, A., Poliakova, Yu. and Sliusarchuk, Yu. (2011). Innovatsiina aktyvnist maloho ta serednoho pidpriemnytstva. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika, 124–125, pp. 60–62.
12. Morozova, S. A. (2018). Innovatsiina diialnist malykh ta serednikh pidpriemstv v YeS: dosvid dlia Ukrainy. Ekonomichnyi prostir, 133, pp. 27–39.
13. Romer, P.M. (1990). Endogenous technological change. Journal of Political Economy, 98(5).
14. Stelmashchuk, A. M. (n.d.). Rozvytok malykh innovatsiinykh pidpriemstv – efektyvna forma pozytyvnykh tekhnolohichnykh zmin. Innovatsiina ekonomika, pp. 11–15. Available at: <https://lnk.ua/94yQd804M>
15. Tulky, Ya.I. (2014). Male innovatsiine pidpriemnytstvo yak ob'ekt derzhavnoi innovatsiinoi polityky. Ekonomichnyi visnyk Donbasu, 2(36), pp. 164–168.
16. Waterman, R.H. (1988). The renewal factor: How the best get and keep the competitive edge. New York: Bantam Books.
17. Freeman, C. (1987). Technology and economic performance: Lessons from Japan. London: Pinter.
18. Freeman, C. (1995). The national system of innovation: Historical perspective. Cambridge Journal of Economics, 19, pp. 5–24.
19. Chen, D.H. and Dahlman, C.J. (2005). The knowledge economy: The KAM methodology and World Bank operations. World Bank. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/695211468153873436/pdf/358670WB10The11dge1Economy01PUBLIC1.pdf>
20. Schumpeter, J.A. (1934). The theory of economic development. Cambridge, MA: Harvard University Press.
21. Entrepreneurship – statistical indicators (2025). Statistics Explained. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators
22. BERD Survey 2023 (2023). National Science Foundation. URL: <https://nces.nsf.gov/surveys/business-enterprise-research-development/2023>
23. America's Seed Fund: Official SBIR/STTR program data (n.d.). URL: <https://sbir.gov>
24. Eurostat: Entrepreneurship statistics 2025 (2025). European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators
25. Job creation by firm age: Recent trends in the United States (2022). Kauffman Indicators of Entrepreneurs. URL: <https://www.kauffman.org/wp-content/uploads/2023/03/Entrepreneurial-Jobs-Indicators-National-Report-October-2022.pdf>
26. Kumar, N. (2026). Startup statistics 2026: By country data & success rates. DemandSage. URL: <https://www.demandsage.com/startup-statistics/>
27. Bonzom, A. and Netessine, S. (2016). 500 corporations: How do the world's biggest companies deal with the startup revolution? INSEAD. URL: https://cdn2.hubspot.net/hubfs/698640/500CORPORATIONS_-_How_do_the_Worlds_Biggest_Companies_Deal_with_the_Startup_Revolution_-_Feb_2016.pdf
28. Malashkina, O. F. (2020). Razvitie mezhfirменноy kooperatsii vysokotekhnologichnykh kompaniy v usloviyakh globalnoy tsifrovizatsii. Problemy rynochnoy ekonomiki, 2, pp. 121–132.
29. The Global 2000 companies – 2025 (2025). Forbes. URL: <https://www.kaggle.com/datasets/ellimaac/forbes-the-global-2000-companies-2025>
30. Podolian, D. V. (2020). Obgruntuvannya ta realizatsiia startapiv u ZVO. Problemy systemnoho pidkhotu v ekonomitsi, 3(77–2), pp. 7–12.
31. Global startup ranking by countries (n.d.). Startup Ranking. URL: <https://www.startupranking.com/countries>
32. Redstone University Startup Index 2025 – Europe's seven trillion euro opportunity (2025). Redstone. URL : <https://redstone.vc/research/redstone-university-startup-index---europes-seven-trillion-euro-opportunity>
33. Peckett, S. (2023). Spotlight on spinouts 2023: A summary. Beauhurst. URL t: <https://www.beauhurst.com/blog/spotlight-on-spinouts-2023-a-summary/>